

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMANĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 6.

SIBIIŪ, 15 IUNIŪ 1891.

Anulŭ XXII.

CHARTA LUMII (ORBIS PICTUS) DE CASTORIU, SÉŪ AȘA
NUMITA TABULA PEUTINGERIANA.

Tractatŭ istoricŭ, geograficŭ și criticŭ.

(Fine).

A doua trecătoare peste Dunăre din Moesia în Dacia o aflămŭ dela *Faliatis* spre *Tierna*; acestŭ riu există și astăzi cu același nume și se vėrsă la *Rășava* (Orșova) în Dunăre, și astfelŭ amŭ căștigatŭ de locŭ unŭ punctŭ sigurŭ de unde putemŭ continua și acéstă rețeuă.

Din numele Castrului *Tierna* putemŭ deduce, că acestŭ castru nu putea să fie altŭ undeva decâtŭ la gura acestui riu, și adecă la *Rășava* de astăzi; însemnătatea strategică vorbește însuși pentru acéstă aserțiune. *Rășava* cu cetatea de pe insula *Adakale* a jucatŭ în decursulŭ vécurilorŭ totŭ deuna o rolă fórte însemnată; căci și în timpuri posteriore epocei romane, în deosebŭ în secele din urmă ale deominațiunei turcesci în părțile orientale ale Europei până în zilele mai recente, debușeulŭ armatelorŭ inimice în *Dacia* Traiană totŭ deuna și-au luatŭ calea pela *Rășava* și prin valea *Tiernei*, ca unica posibilă pentru desvoltarea operațiunilorŭ militare. Dar afară de aceste considerațiuni ne dovedescŭ mai departe chiar și remășițele de zidiri și fortificațiuni de origine neîn-doiósă romană, că castrulŭ *Tierna* numai aicea trebuie căutatŭ. Aceste ruine se află într'unŭ unghiŭ, formatŭ spre nordŭ-vestŭ de *Dunăre* și de *Tierna*; fundamentele castruluiŭ au

forma unei redute rectangulare, a cărei latură paralelă cu Dunărea are o lungime de 120, iar paralelă cu Tierna o lungime de 100 pași.

Acésta stațiune era renumită ca o colonie, fondată de însuși divul Traian. „*In Dacia quoque Cernensium Colonia a Divo Trajano deducta juris Italici est*“ țice juris consultul romanul *Ulpian*. Într'o inscripțiune aflată la băile erculane lângă Meadia și decopiată de *Cariphilus Tierna* este amintită ca stațiune *militară*.

Dela *Tierna* merge calea pe lângă acestu riu, apoi se abate în valea râului *Bela reca* și ajunge cu 14 m. r. = 20.7 kilom. la *ad Mediam*; acésta distanță corespunde pe deplin cu *Meadia* de astăzi; asemenarea între numirea veche romană *Mediam* și cea de astăzi *Meadia* nu ne lasă nici o îndoelă despre situațiunea acestui castru.

Dela *ad Mediam (Meadia)* rețeaua se ține încă o bucată în valea *Bela recăi*, apoi părăsesce acésta vale la gura riulețului *Petnic* îndreptându-se și urcându-se pe valea acestui riuleț în sus, până ce ajunge la înălțimile, cari despart regiunea *Tiernei* și a afluenților ei, de cea a râului *Nera* și aicea la satul *Lăpușnicel* trebuie căutată după părerea noastră stațiunea rom. *Praetorio*, corespundendu cu locul acesta chiar și distanța de pe charta lui *Castorin* cu 9 m. r. = 13.3 kilom.

Ne rămâne acuma, să staverim rețeaua mai departe dela *Praetorio* până la *ad Pannonias* cu 9 m. r. = 13.3 kilom.

„ *ad Pannonias* până la *Gaganis* cu 11 m. r. = 15.3 „

„ *ad Gaganis* „ la *Maseliana* cu 14 m. r. = 20.7 „

„ *ad Maseliana* „ la *Tiviscum* cu 14 m. r. = 20.7 „

va să dică până la gura *Streiului* cu 48 m. r. = 70 „

Amă cercetat-o acésta și noi, dar n'am putut reuși, pentru că depărtarea dela *Lăpușnicel (Praetorio)* până la gura *Streiului (Tiviscum)* pe charta statului majoru austr. nu face mai mult decât 37 m. r. = 56.7 kilom. adecă mai puțin cu 9 m. r. = 13.3 kilom. decât suma de sus a distanțe-

loră de pe charta lui *Castorin*. Acésta, împrejurare ne-aă constrinsă să aruncămă o privire asupra situațiunei locale din prejurulă satulă *Lăpusnicelă* și a ne gândi, că ore nu va fi undeva în apropiere vre-o pozițiune măi însemnată, care ne-ar indica necesitatea staverirei unei *stațiuni laterale*, o presupunere inpusă nouă chiar și atâtă de numirea staț. proxime *ad Pannonias*, câtă și de diferența distanței de 9 m. r. = 13.3 kilom. și întră adevără vomă afla, că dela *Lăpusnicelă* spre vestă cătră Pannonia — *ad Pannonias* — se află valea râulă *Nera*, ear într'o depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. pe valea acestui riu este situată o comună cu numele *Prilipeță*; la întrebarea mea, că ore se află în acésta comună séu împrejurulă ei vre-o urmă de ruine séu de zidiri vechi romane amă primită dela Rev. d. *Mihai Blidariu*, paroch și asesoră consistorială din *Prilipeță* o epistolă datată din 19 Novembre 1888 cu următorulă cuprinsă:

Spectabile Domnule!

La prețuită corespondință a Spectat. D-Tale din 13 l. c. amă onóre a-ți comunica următoarele:

În apropierea comunei *Prilipeță*, cale de 3—4 minute, abia se măi cunoscă urmele unăi drumă fórte vechiă, lângă care într'ună locă măi înaltă (ună vârfă de deală) așa numită încă din vechime „*Comóra*“ aă aflată locuitoră din *Prilipeță* multe petri cioplite (Steinmez). Totă în jurulă acestui deluță acum doi ani s'aă aflată măi multe petri cioplite fórte mari de câte 2 metri și măi bine de lungi, late de 1 metru, din cari s'aă făcută trepte, mese, și scaune lungi, deplină corespunđetóre; petrile cele măi mari s'aă aflată camă la ună locă în forma de sicriu; s'aă aflată și óse de ómenă; între petrile acestea pre una măi mică s'a vęđută o figură de omă cioplită și óreși care inscripțiune nelegibilă; parte din aceste petri s'aă transportată la *Bozoviciă*, observă că în urma acestei descoperiri, făcendu-se arătare la museulă din *B.-Pesta* aă fostă trămisă de acolo ună inspectoră, carele venindă în

fața locului a fost constatată, că aci ar fi fost vreun sat din vechime, și că sub pământ s'ar afla cantități mari de petri de soiul sus arătat. Numele de „*comórá*“ se trage din vechime, moștenit din generațiune în generațiune până la noi, și sub pretinsa „*Comóra*“ pre timpul graniței a fost lucratu ostașii companiei, ca să descopere „*Comóra*“, dară fără rezultatul dorit; am lucrat și noi acuma 2 ani pre vârful acelu deluț, făcându șanțuri adânci, dară am aflat numai oșe de ómeni și ici colea câte un dărab de cărămiđi și varu nestimpărat; se dă cu socotelă, că aici ar fi fost o biserică, séu óreși-care castel“.

„Drumul, despre care spusei mai nainte, trage dreptu la aceea „*Comóra*“, decă s'ar mai săpa la acestu loc, Dđeu scie ce s'ar mai descoperi“.

„Sperându că după cele până acuma descoperite voi fi satisfăcutu cererea D.-Vóstră suntu etc.“

După cele espuse de Rev. d. Blidariu noi înclinăm a pune staț. rom. *ad Pannonias* lângă satul *Prilipețu*.

Întorcându-ne acuma earăși la *Lăpușnicelü (Praetorio)* și luându direcțiunea rețelei spre nordu, ajungem la distanța prescrisă de pe charta lui *Castoriu*, adecă cu 11 m. r. = 15.3 kilom. cu stațiunea proximă *Gaganis* la înălțimile, cari despartu regiunile riului *Tierna* de cea a *Timișului*, la așa numita „*porta orientalis*“ în apropierea comunei *Rusca*. La întrebările nóstre, adresate în acele ținuturi, eată, ce ne respunse Rev. d. *Pavelü Șandru* din *Teregova* cu datulü 15 Novembre 1888.

„De 6 luni suntu în *Teregova* și atăta am potutu afla că; între *Teregova* și *Rusca* se vedu și ađi ruine de o cetățue mică și la omulü, ce are în posesiune acea parcelă, se află 3 bani betrâni, găsiți acolo“.

„Între *Teregova* și *Armeniș* se află scobiturü, decând am săpatu după o cloță de aurü (? P. Br.) cu pu cu totü (? P. Br.) (Tradițiunea đice). Mai pe largü deocamdată nu potü servi fiindü ocupatü etc.“

Staverimū așa dară la cetățuia de lângă *Rusca* staț. rom. *Gaganis*. Dela *Gaganis* (*Rusca*) mergea rețeaua pe valea Timișului și ajungea într'o distanță de 14 m. r. = 20.7 kilom. stațiunea rom. *Maseliana* camū în apropierea comunei *Bucoșnița*, și apoi după o depărtare de alte 14 m. r. = 20.7 kilom. ajungemū la *gura Bistrei*, castrum *Tiviscum*, potrivindu-se distanțele atâtu pe charta lui *Castoriū* câtū și pe aceea a statului maj. austr. pe deplinū.

Aicea, la *Gura Bistrei* = *Caransebeș* = *Tiviscum* se împreună rețeaua *Tierna* (*Rășava*) *Tiviscum* cu cea dinspre *Lederata* (*Rama*) *Tiviscum*:

Dela <i>Tiviscum</i> până la <i>Agnanis</i> avemū o distanță			
	de	8 m. r. =	11.8 kilom.
Dela <i>Agnanis</i> până la <i>Ponte Augusta</i> distanță	„	15 „ „ =	22.2 „
Dela <i>Ponte Augusta</i> până la <i>Sarmatege</i> distanță	„	14 „ „ =	22.9 „
	la olaltă	37 m. r. =	56.9 kilom.

Depărtarea dela *gura Bistrei* până la satulū *Grădiște*, unde se află ruinele neîndoiōse ale *Sarmiseghetusei* nu face pe charta statului maj. austr. decâtū 29 m. r. = 45.1 kilom. și așa dară e mai scurtă decâtū suma distanțelorū de susū cu 8. m. r. = 11.8 kilom. adecă tocmai cu distanța între *Tiviscum* și *Agnanis*; acēsta împrejurare ne lasă a presupune, că stațiunea din urmă trebuie se fie altū undeva situată; firea lucrului ne îndemnă a o căuta undeva pe valea Timișului, în apropierea satului *Saculū*, și acolo amū pune stațiunea romană *Agnanis*; ear dela *gura Bistrei* luândū acuma direcțiunea spre resăritū, pe valea acestui rīū, ajungemū într'o depărtare de 15. m. r. = 22.2 kilom. la comuna *Voislova*, și acolo trebuia să fiă aședată staț. rom. *Ponte Augusta*. Rev. d. Traianū Balia ne împărtășesce într'o espistolă a sa cu datulū *Voislova* 28 Decembre 1888 la întrebarea nōstră următōrele:

„Pe partea sud-vestică a drumului, aprōpe de *Voislova*, se află o ridicătură de circa 6 metri, numită din vechime „ce-

tăpue“; se vedă acolo încă și astăzi urme de șanțuri, și valuri, și saū aflatū chiar și dărimături de cărămiđi. La vale de drumū aū statū cândva o ziditură asemenea unei căsarme, unde posesorii pământului nu potū ara și în fie-care anū sūntū nevoiți a scōte o mulțime de petri pentru lărgirea arătorei; unulū dintre acei posesori 'mī împărtăși, că unū strămoșū alū lui arū fi aflatū pe acestū locū o cheie ca mână de grōsă și de unū cotū de lungă; apoi se mai đice, că s'ar afla aci și o pivniță, însă nimenea n'aū căutat-o.

„Dl avocatū *Nemoian* a fostū odată aicea cu unū archeologū din *Budapesta* și-aū visitatū loculū; înainte cu vre-o 3 anī încă aū fostū unū domnū dela *Viena* aicea, pe care l'am condusū eū la acelu locū. Dl *Nemoian* cu acelu archeologū eraū de părere, că aicea ar fi fostū stațiunea română „*Ponte Hadriana*“.

Dela *Ponte Augusta* = *Voislova* într'o depărtare de 14 m. r. = 20.9 kilom. ajungemū în fine la *Sarmategte* adecă la comuna *Grădiște*, corespunđendū distanța de pe charta lui *Castoriu* cu cea de pe a statului majorū austr. pe deplinū.

A III-a trecătoare din Moesia peste Dunăre în Dacia Traiană pe charta lui *Castoriū* e cea dela *Egeta* peste *Dubretis* cătră *Apula* etc.

De locū a două stațiune romană pe pământulū Daciei este *Amutria*, a treia *Pelendova*; că *Amutria* trebuia să fiă situată undeva pe lângă rīulū *Motru*, nu suferē nici o îndoeală, identitatea de nume e constatā și noi înclinămū a o pune dreptū la *gura Motrului*, unde sciamū, că ore când esista aicea chiar și-o mănăstire; cercetāndū o mulțime de charte, aflai în fine pe charta căilorū ferate edatā de *Prochaska*, și adecă pe rețeaua caiei ferate române dela *Verciorova* spre *Bucuresci* și o stațiune cu numele *Pelesci*, eară căutāndū după aceea și pe charta statului majorū austr. aflai și aicea o comună cu numele *Pelesci*, nebăgate în sēmă până aci; cercāndū distanța de 35 m. r. = 51.6 kilom. între *Amutria*

și *Pelendova* de pe charta lui *Castoriu*, pe charta stat. maj. între *gura Motrului* și *Pelesci*, aflai că corespunde de minune; deci eu îndrănescu a pune staț. rom. *Amutria* la *gura Motrului*, ear *Pelendova* la *Pelesci*.

Nisuindū acuma a afla legătura cu Dunărea, ajungemū cu distanța de 36 m. r. = 53.3 kilom. cătră *T. Severinū* la satulū *Poronia*, unde vomū situa stațiunea rom. *Drubetis*; ear d'acolo într'o depărtare de 21 m. r. = 32 kilom. dincolo de Dunăre la *Brza Palanca*, vechia staț. rom. *Egeta*, a cărei asemenare de nume s'a păstratū până astăzi în *Negotinū*, unū orășelū în apropierea de *Brza Palanca*.

Décă aruncămū acuma o privire asupra chartei statulū majorū austr. și vomū urma direcțiunea rețelei din cestiune, fixată prin stațiunile *Drubetis-Poronia*, *Amutria*, *Gura Motrului* și *Pelendova-Pelesci*, vomū afla ușorū și aicea tendința espresă a strămoșilorū nostri, constatată și pe rețelele cele două *Lederata-Tiviscum* și *Tierna-Sarmategte*. Dela Dunăre adecă mergea drumulū în valea riulū *Uznica*, carele se vérsă în *Motru*, apoi d'alungulū acestū rīu până la versarea lui în *Jiu*, după aceea continuă mai departe pe valea întinsă a acestū riu, trece riulețulū *Amaradia* și ajunge lângă *Rubănesci* riulū *Teslū*, unū afluent alū *Alutei*, așa dară întocmai ca și la rețelele precedente prevala și aicea nisuița Romanilorū, a stabili o legătură între diferitele rīuri ale Munteniei cu Dunărea, și într'adeverū corespunde distanța de 20 m. r. = 29.6 kilom. între *Pelendova* și *Castris novis* de minune cu depărtarea dela *Pelesci* până la *Slatina*, pe malulū stângū alū *Alutei* de pe charta stat. maj. astfelū încatū noi la loculū acesta vomū staveri stațiunea *Castris novis*.

După *Castris novis* vine staț. *Romula* într'o depărtare de 70 m. r. = 103.6 kilom. décă măsurămū acésta distanța pe charta stat. m. dela *Slatina* în susū, căci noi totū spre *Apula* gravitămū și ne ținemū după firea lucrulū pe lângă *Oltū*, vomū ajunge la unū riu *Lotru*, unū confluent alū *Oltulū* și aicea credemū, că vomū putea pune staț. *Romula*,

proxima staț. rom. e *Acidava*, pe care o aședam pe valea *Lotrului* însuși acolo, unde se află astăzi satul *Mălaia*, apoi întorcându-ne earăși la gura *Lotrului-Romula*, ne îndreptăm mai departe pe valea *Oltului* în sus și ajungem într'o depărtare de 24 m. r. = 35.5 kilom. cu stațiunea *Rusidava* la satul *Porcesci* unde se vârsă *Cibinul* în *Olt*.

Aici sîntem siliți, să ne oprim, și să ne întrebăm, încatr'o se luăm direcțiunea acuma: Spre *Sibi*, *Mercurea* și *Sebeșul săsesc* la *Apula (Alba-Iulia)*, se u spre *Olt* în sus?

Consultându noi distanțele aflăm că dela *Rusidava* până la *Apula* mai avemu de plasat încă 9 stațiuni cu 167 m. r. = 247 kilom.

depărtarea dela *Porcesci* până la *Sibi* e de c. 21.5 kilom.

„ <i>Sibi</i> ,	„	„ <i>Mercurea</i>	„	30.0	„
„ <i>Mercurea</i>	„	„ <i>Sebeșul-săs.</i> ,	„	20.0	„
„ <i>Sebeș-săs.</i> ,	„	„ <i>Alba-Iulia</i>	„	13.0	„

la olaltă c. 84.5 kilom.

va să ăică stațiunile sîntu prea puține, ear distanța e prea scurtă, și așadară noi vom continua rețeaua noastră spre *Olt* în sus.

Dela *Rusidava* într'o depărtare de 14 m. r. = 20.7 kilom. se află staț. *Fonti Aluti*; pe charta stat. majoru punendu *Rusidava* la *Porcesci*, ajungem cu distanța din urmă pe valea *Oltului* la satul *Colun*, și noi acolo vom aședa staț. rom. *Ponte Aluti*; după acésta stațiune vine *Burridava* într'o depărtare de 13 m. r. = 19.2 kilom. lângă satul *Beșimbac* și așa mai departe într'o depărtare de 12 m. r. = 17.8 kilom. la *Făgărașul* de astăzi stațiunea romană *Castra tragana*.

Pe o mapă: „*Carte dela Valachie et dela Moldavie comprenant aussi la Bessarabie, la Transilvanie et la Bukovine par I. Fried. Vienne chez Artaria et Comp.*“ (anul edării lipsesce) aflăm pe munții sudici ai *Carpaților* din jos de *Beșimbac* o culme, numita: „*Cheea Burdi*“ *Burridava*

probabilu ea va fi fostu centrulu *Burđilor* vechi, o împrejurare, care încă ne spriginesce întru tragerea rețelei din cestiune pe valea Oltului.

Dela *Castra tragana* într'o depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. vine staț. *Arutela*; acéstă distanță corespunde pe charta stat. maj. dela *Făgăraș* până la gura rîului *Șinca*, unde vom staveri acésta stațiune; dela *Arutela* vine mai încolo stațiunea *Praetorio* într'o depărtare de 15. m. r. = 22.2 kilom. cam unde se împreună Homorodulu micu cu celu mare, și încă cu unu riulețu, numitu pe charta stat. maj. „Mühlbach“ și aicea vomu aședa staț. *Praetorio*. D'aicea se desparte o cale pe valea Homorodului micu și ajunge într'o depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. la *Satulū nou* stațiunea romană *Ponte vetere*; ear rețeuă principală și continuă direcțiunea sa peste înălțimile, cari despartu regiunea Oltului cu afluenții sei de regiunea *Têrnavei mari*, ajungemū acestu riu, și ținendu-se de dēnsulu, atingemū în fine la Elisabetopolu într'o distanță de 44 m. r. = 65 kilom. staț. rom. *Stenarum*.

Totū pe valea Têrnavei mari plecându dela Elisabetopolu pe lângă acestu riu dămū într'o depărtare de 12 m. r. = 17.8 kilom. la *Medias* de staț. rom. *Cedonis*; d'aicea într'o depărtare de 24 m. r. = 35.5 kilom. la *Blașiu* de staț. rom. *Acidava* și în fine într'o distanță de 15 m. r. = 22 Kilom. la *Alba-Iulia* de castrulu rom. *Apula*.

Ni se învederéză și aicea tendința strămoșiloru noștri, de a continua legătura rîuriloru principale ale Daciei cu Dunărea bētrână; noi amū arătatū acéstă tendință până la Oltu și ne remâne a urma cursulu acestu riu până la vărsarea Homorodulu într'insulu, apoi trecētorea peste înălțimile despărțitorea ale Oltului și a Têrnavei și în fine cursulu acestu din urmă; care ne conduce până în Mureș la Alba-Iulia séu *Apula* veche.

A IV-a rețeuă dela Apula spre Ad-aquas atinge într'o depărtare de 8 m. r. = 11.8 kilom. staț. *Blandiana*, ear pe charta stat. m. distanța acésta corespunde cu *Vințulu de jos*,

unde vomă pune staț. *Blandiana*; dela acăsta staț. într'o depărtare de 9 m. r. = 13.3 kilom. se află staț. *Ger Miheva*, după noi la gura râului *Cugir*; dela *Ger Miheva* până la stațiunea proximă *Petris* sântu 9 m. r. = 13.3 kilom. ear pe charta stat. maj. acăsta staț. s'arū potrive fôrte bine la gura râului *Alunului*; în fine într'o depărtare de 13 m. r. = 19.2 kilom. ajungemū la *Călan* staț. *Ad aquas*, despre a cărei situațiune nu esistă nici o îndoélă. O pétră descoperită lângă *Călan* pórtă următórea inscripțiune.

I. O. M.

PRO. SAL. D. N.

C. IVL. MARCIA

NVS. DEC. C. OL.

PRAEF. PAG.

AQVENSIS.

GENIO. EOR.

POSVIT.

Termele, cari esistă încă și astăzi la *Călan*, apoi remășițele de băi încă ne întărescū despre situațiunea staț. *Ad aquas* la acestū locū.

Deși pe charta lui *Castoriu* între *Ad aquas*, și *Sarmategte* nu se află indicată nici o legătură de drumū, totuși noi presupunemū o astfel de legătură chiar prin necesitatea lucrului, căci nu ne putemū bine închipui o lipsă totală de drumuri între *Sarmategte* și părțile nordice ale Daciei vechi.

A V-a rețeaua dela Apula spre Porolisso. Întocmai ca la rețelele precedente ne îndrumă și aicea tendința caracteristică a Romanilorū a nisui la o legătură a riurilorū din nordulū Daciei cu Mureșulū și prin acesta cu Oltulū și Dunărea adecă în casulū presentū a ne îndrepta spre regiunea Someșului afluențele principalū alū Tissei. Plecândū așa dară dela *Apula* în susū, ajungemū într'o depărtare de 12 m. r. = 17.8 kilom. cu stațiunea *Brucla* de pe charta lui *Cast.* la orașelulū de astăzi *Teiușu*; dela *Brucla* până la staț. proximă

Salinis este o distanță de 12 m. r. = 17.8 kilom. și această depărtare corespunde pe charta stat. maj. între *Teiușu* și *Vințulu de susu*: dela *Salinis* până la *Patavisa* sîntu încă 12 m. r. = 17.8 și noi ajungem cu această distanță dela *Vințulu de susu* la *gura rîului Arieșu* lângă comuna *Hodrinu*; dela *Patavisa* până la *Napoca* avem 24 m. r. = 35.6 kil. mesurându această distanță pe charta stat. m. dela *gura rîului Arieșu*, dăm cu capetul distanței în orașulu *Coloșu* unde s'au descoperitu ruine și inscripțiuni romane, și astfel ne aflăm deja în regiunea *Someșulu mare*. Stațiunea proximă e *Optatiana* 16 m. r. = 23.7 kilom. departe de *Patavisa*; noi luându-ne pe valea *Someșulu*, ajungem cu acesta distanță la *gura rîului Lonca*, lângu *Ineul micu*, și staverim așa dară aicea staț. *Optatiana*, de aicea până la *Largiana* avem 15 m. r. = 22.2 kilom. totu atâta face și distanța între *Ineul micu* și locul unde se împreună amîndouă *Someșurile* lângă *Deeșu*, unde vom pune stat. *Largiana*.

Se nasce acuma întrebarea, ce direcțiune să luăm noi cu staverirea rețelei dela *Deeșu* încolo: spre *vestu*, după cursulu *Someșulu mare*, seü spre *resăritu*, pe lângă *Someșulu micu*?

Noi preferim fără nici unu scrupulu direcțiunea cea din urmă, și acesta din următoarele motive. După situațiunea geografică a Daciei față de imperiulu romanu, cursulu *Someșulu mare* dela *Deeșu* însusü spre *vestu* e de o natură *defensivă*, ear stațiunea dela *Deeșu Largiana* aru deveni ca stațiunea cea mai espusă față de popóarele barbare din regiunea marginașe nordu-ostică; o astfelu de presupunere nu se póte admite la unu poporü domnitorü și consciu de chiemarea sa, precum au fostu Romanii, cu atätü mai puținü în privința aședării castrelorü și a fortificațiunilorü lorü; motive strategice ne constringu a părăsi cursulu *Someșulu mare* și a urma spre *resăritu*, pe valea *Someșulu micu*, ear aicea ni se împune de sine singurü ținta și scopulu acelorü două stațiuni din urmă, chiar și astăđi după două mii de ani.

Distanța dela *Largiana* până la *Cersie* pe charta lui *Castoriu* are 17 m. r. = 25.2 kilom., această distanță măsurată dela *Deeșu* pe valea *Someșului micu* se curmă tocmai la vărsarea râului *Saio* cu unu confluențe alu seă, râul *Galățului* și a *Bistrei* în *Someșul micu*, astfel încâtu noi acolo unde se vârsă râul *Saio* în *Someșul micu*, vomu staveri stațiunea rom. *Cersie*; nu mai departe decâtu cu 4 m. r. = 5.9 kilom. dela *Cersie* urmază stațiunea proximă și cea din urmă a rețelei, *Porolisso*, pe care încă vomu trebui să o aședăm totu pe valea *Someșului micu* în fața stațiunei *Cersie*, lângă satul *Cofarca*, astfel, încâtu *Porolisso* devine unu anticastru a stațiunii *Cersie*, o întăritură a celei mai extreme stațiunii espuse în partea nordu-ostică nu numai la marginea Daciei, ci a împériului întregu. Noi amă ajunsu aicea la pólele Carpaților nordici, la muntele *Petrósă*, din a cărei parte nordică isvoresce râul *Tissa*.

Aruncându acuma o privire generală asupra rețelelor, staverite de noi în acestu studiu pe charta statului majoru austr. ni-se obtrude într'unu modu decisivu și neîndoiosu împrejurarea importantă, ca adecă castrul *Apulum* = *Alba-Iulia* forma centrulă tuturoru acestor rețele din Dacia traiană, de unde apoi se împărțiau respectivele rețele: spre nordu cătră *Porolisso*, spre resăritu și mēdădi cătră *Drubetis*, ear spre apusū și mēdădi cătră *Tierna* și *Lederata*; tóte mergēndu dea lungulū rîurilor, astfel încātū, decă vomu începe dela stațiunea extremă din nordu, dela *Porolisso*, atingemū cu rețelele indicate rîurile: *Saio*, *Bistra*, amēndouē *Someșurile*, *Arieșulū*, *Mureșulū*, *Ternavele*, *Oltulū*, *Jiulū*, *Motrulū* apoi *Tierna*, *Belareca*, *Timișulū*, *Poganicilū*, *Berzava*, *Carașulū* etc. etc., până în *Dunăre*.

Aceste rețele după direcțiunea și situațiunea lorū erau fără îndoelă căi seū *drumuri militare fortificate*, în sensulū celū mai eminentū alū cuvēntulū; începēndu dela *Dunăre* rețēua cea mai lungă cea dela *Drubetis* percurge întrēga Dacie în zic-zacurī până la *Porolisso*, proveđută de a lungulū ei

cu o mulțime de castre și fortificațiuni. Încungiurată de Carpații înalți ca o adevărată cetate grandioasă naturală, a cărei glasiuri se întindeau până la Dunăre, la Tissa, la Marea-négră, la Prut și Dniștru și erau apărate de aceste ape; apoi mai provădută în intrulă ei încă și cu ună briă lungă de castre și cetățuie, Dacia forma într'adeveră o stavilă neînvingibilă în contra oră căruă atacă de dinafară, ear istoria ne e martoră și ne-a dovedit-o acésta în decursulă celoră aprópe două mii de ană, că în tóte acele epoce trecute până astăđi Dacia nici când n'a putută remănea în posesiunea durabilă a popóreloră; cară o invasiună și cereă să devină posesoră stabilă întrénsa; au cercat-o acésta *Goțiz*, *Vandaliz*, *Avariz*, *Gepidiz*, *Huniz*, și *Bulgariz* etc. și au cercat-o înzadară! Tóte aceste popóre au perită, nelăsându mai nici o urmă în istoria popóreloră din orientulă Europei, cu atătă mai puțină pe teritoriulă Daciei; numă strănepoții legiuniloră romane, a poporului domnitoră în lumea antică, numă ei au remasă, căci „apa trece petrile remănu“, au remasă după-ce chiar și puterniculă imperiulă ală Romei apusese; au remasă formăndă o garnisonă permanentă de viță latină, care nicăiri în lumea întrégă nu era mai bine scutită și apărată decâtă în acésta cetate formidabilă, zidită de provedința dumneđească pentru plămădirea, fericirea și gloria eternă a neamului românescă!

P. Broșténú.

DE UNDE A ÎNTRATŪ POVEȘTEA LUI „ARGHIR“ ÎN LITERATURA MAGHIARĂ.

(Continuare).

Arghir i-a acum lumea în capă să 'și caute mireasa. La Gergei părinții 'i dau o slugă bătrână de soțú, la Barac Arghir plécă călare, neînsoțitú de nime.

După multe greutăți elú ajunge într'o pustietate, unde locuesce ună urieșú cu ună ochiú în frunte. Pe acesta ilú întrébă Arghir, dacă scie se-í arete drumulú spre cetatea négră? Urieșulú respunde, că nici de nume nu i-a auditú,

dar se aștepte până mâne, că voru veni *piticii* la elu, unulū dintre ei i-a sci dór spune.

La Gergei uriașulū nu așteptă pe pitici, ci pe *dine*, și după ce dînele nu sciū da deslușiri, apare unū piticu schiopū, care din depărtare strigă, că elū scie unde se află cetatea négră. La porunca urieșulū piticulū petrece pe Arghir până la hotarele țerii dinelorū, unde apoi se despărțescū. Arghir și sluga tragū mai ântăiū în gasdă la o betrână, ca să se odihnescă peste nópte. Din una din alta vine vorba și despre călătoria lorū și atunci bētrâna le povestese, că în apropiere se află o grădină frumósă, unde în tótă ziua se desfăteză crăiesă dinelorū. Arghir simte, că acēsta e mirésa lui. Și era pe aci se și-o vadă, când eată prin meșteșugirile bētrânei, care bucurosū arū fi vrutū să vedă pe fata ei mărítată după Arghir, și prin ticăloșiile slugii, iubiții sūntū de noū despărțiți. După ce Arghir a pedepsitū cu mórte pe betrâna și pe slugă pentru uneltirile lorū, plécă mai departe. Multe țeri a umblatū de astădată, dar de mirésa lui nici pomenélă. Desnadăjdutū era pe aci să 'și ea însuși viața, când deodată aude unū sgototū îngrozitorū. Mergēndū într'acolo vede trei drači certându-se cu turbare Arghir fără teamă se duce la ei și-i întrébă, din ce le-a venitū pricina? „Uite, raspunde unulū, avemū de moștenire dela tata o păreche de opincī, o căciulă și unū biciū, și nu ne putemū învoi între noi, care ce se i-a din ele“. „Și la ce sūntū bune bulendrele aceste“? întrébă Arghir.

„Când se încalță cine-va cu opincile, și pune căciula în capū și va trēsni de trei orī cu biciulū și va dice: „Hip, hop! du-me acolo unde gândescū eū acum“ — și ești acolo“. Ear fratele nostru mijlociu mai are darulū de a trage josū pe acela, care arū voi se fugă în sborū. Acumū sciī totū, împacă-ne dacă poți!“

„O se ve facū eū dreptate omenescă, raspunde Arghir. Eată ce'mī dice mie gândulū. Vedeți voi cei trei munți ce

staă în fața noastră? Se ve duceți fiă-care în câte unulă și cine va veni mai curëndă înapoi ale lui se fiă tôte astea“.

„Că bine đici“, respundă draci, și îndată o tulescă la fugă, fiă-care inspre câte ună munte. Până una, până alta Arghir pune opincile în picioră, căciula în capă trăsnesce de trei ori cu biciulă și đice: „Hip, hop, la mirésă mea me du de locă“, și ca gândulă sbóră prin vėzduh. Când se întorcă draci înapoi, se vedă Nene păruială! „Tu ești de vină, ba tu ești de vină!“ așa se sfădescă, până în urmă se acată toți de draculă celă mijlociu, pentru că din elă ară fi venită tótă pricina. Și era pe aci s'o pățască bietulă, dacă n'ară fi făgăduită, că cu darulă seă va trage josă din sboră pe hoțulă, care 'i-a păcălită. Acésta se întemplă, și Arghir cade din vezduh pe ună munte înaltă. Dândă în drépta, dândă în stânga, elă află ună potecă, pe acesta se totă suie în susă, până ce ajunge în vėrfulă muntelă. Și ce vede aci? Stă să nu cređă ochiloră! O cetate mare cu grădină frumósă împodobită. E *Cetatea-négră* și în ea locuesce „*Ileana Cosânđiana*“, mirésă multă căutată.

Apropiindu-se de cetate elă vede o đină venindă tocmai inspre elă. Acésta cum 'lă zăresce, fuge înapoi se spună Ilenei, că-ı vine mirele. Dar Ileana, cređendă că đina vrea se o batjocorescă, 'ı trage o palmă. Totă asemenea o pățesce și a doua și a treia đină, care cu aceea-și scire aă venită la ea. În urmă sosesc Arghir și cum se vedă să aruncă unulă altuia în brațe. Mare ospeț se face apoi, cum nu s'a mai pomenită în lume. Și când era chiefulă la culme, ce se vedă, Arghir se scólă și nică una nică alta, trage miresei sale trei pălmă, de se clătina ferestrelă. „Auleo, Arghire dragă, da grea mână mai ai“ đice Ileana și începe a plânge.

„Te-amă pedepsită pentru fapta ce ai făcut-o, respunde Arghir; câte chinuri și necasuri amă suferită, câtă lume amă umblată pentru tine, și când 'ți-aă spusă đinele că eă sosescă, tu n'ai vrută să le cređă, ci le-ai pălmuită, vedă de

aceea te-amă pedepsită". Ileana vede că are dreptă, deci 'lă ertă și de acumă înainte trăescă în fericire. Acesta e în scurtă conținutulă povestei.

Eă credă că în forma acésta, în care Barac și Gergei ne predaă istoria, nu va afla nime vre-ună elementă mitic. Cum de totuși avemă dreptă a susține acéstă? Înusuși poporulă ni-o spune.

Prin anii 60, Atanasie Marienescu a publicată o serie de balade populare. Între aceste se află una care a apărută și în „Albina“ 1868, sub titlulă: „Sórele și Luna, seú *Iana Cosândiana*“. În ea ni se spune, că sórele s'a îndrăgită odată de lună, Iana Cosândiana, și a cerut-o de nevastă. Luna înse nu s'a învoită odată cu capulă, căci ei sântă frățini și sântă corpuri ceresci. Sórele a vrută se-o răpiască cu sila, atunci Lun'a s'a aruncată în mare, Sórele după ea și de atunci vedemă pe ceriu aceste două corpuri alungându unulă după altulă.

Idea exprimată aici e fórtă veche și o aflămă deja în Metamorfosele lui Ovidiu. Ceea-ce însă ne intereséză pe noi este că în balada acésta Luna obvine sub același nume, sub care aflămă pe mirésa lui Arghir în poveștile nóstre. În báladá se đice despre Lună între altele: Țese Iana, țese*).

E întrebarea acum, de unde are poporulă acésta numire pentru Lună? Dacă resfoimă mitologia vedemă, că la Romană Luna la începută s'a numită întru adeveră „*Dea Iana*“ seú numai „*Iana*“, și a fostă sora đeului de Sóre „*Ianus*“, Varro I. 37: „Nunquam rure audisti octavo *Ianam* et crescentem et contra senescentem“ *).

Din „*Dea Iana*“ s'a făcută mai târđiu „*Dijana*“ (*Diana*), ca numire pentru Lună. Prin atingere cu cultulă grecescă însă Diana n'a mai fostă serbătorită ca đeitate de lumină, ci ca đeitate de vênátóre, ear đeitatea de lumină a primită

*) V. Dr. Atan. Marienescu: „Esplicări la Ileana Cosandiana“ în „Albina“ pro 1871.

mai târziu numirea de „Lună“, și în limba românească scimă, că cunoscutul corp ceresc obvine ađi numai sub numirea acésta. În poesia populară însă, numele primitiv pentru lună: „Iana“ s'a păstrat după cum vedem din amintita baladă, până în ziua de astăzi ca o veche reminiscență.

Dară și „Diana“, ca nume pentru Lună obvine în limba românească. Despre acésta avem o dovadă eclatantă.

Între variantele poveștei noastre aflăm unele, în care mirésa lui Arghir se chiamă: „Ileana Sândiana“. Acest nume fără îndoială e compus din: „Sân“ și „Diana“. „Sân“ e latinescul „Sanctus“, căci noi avem în românește: „Sân-Petru“, (Sanctus-Petrus), „Sân-Giorgiu“ — „Sân-Mihai“ etc. și „Sân-Diana“ (Sândiana) trebuie se fie prin urmare „Sancta-Diana“. Noi scimă mai departe că „Sân-Petru“ „Sân-Giorgiu“, „Sân-Mihai“ etc., sânt serbători anumite, statorite de biserică. Cum stă lucrul cu „Sân-Diana“? (Sândiana). Se scie, că și acésta e o serbătoare, care cade pe 24 Iunie. Dar în onórea cui? Vom vedea.

„Sândiana“ scimă cu toți ce însemneză, o flóre galbină, care crește pe livezi și prin păduri, nemșese: „Labkraut“. În presara zilei amintite poporul face cunună din florile aceste, și asteptându până apune sórele, le aruncă pe coperișul căsii. În ziua următoare, până nu a răsărit sórele, aceste cunună sânt scrutate cu de amăruntul, făcându-se fel de fel de combinațiuni cu privire la aceea, ce are se pățescă fiesce-care în anul acela.

Numele „Sanđiana“ deci, precum și împrejurarea, că cununile sânt aruncate pe coperiș după apunerea sórelui și sânt scrutate înainte de diorire, dovedesce pe deplin, că aceste flori au fost odinioară consacrate „Lunii“ ca țeitate și că aici avem de a face cu vechi reminiscențe ale cultului păgân.

Biserica creștină a pusă mai târziu pe ziua de 24 Iunie serbarea „Sfântului Ioan Botezătorul“. Din ce motive s'a făcut acésta, e ușor de înțeles; pentru-ca *introducându cul-*

tulă creștină, în modulă acesta se delăture mai ușorū obiceiurile păgâne o procedură, care la începutul erei creștine a fostă cu energie practicată din partea bisericei. *Suvenirea cultului păgânū* însă n'a putut-o șterge cu deseversire, căci precumū ne arată casulū de față, poporulū și ađi venerază în modū inconsciu pe *vechia țeitate de Lună*. Astfelū multe dintre datinele poporului nostru nu sântū altceva, decâtū vechi reminiscențe din cultulū elino-romanū, și toți acei Jidano-Maghari, cari își batū jocū de poporulū românū, numindu'lū „superstițiosū“ ¹⁾ nu sciu ce ăicū, căci aceste datini sântū dovida cea mai puternică despre originea și naționalitatea nōstră.

Dreptū aceea noi avemū nu numai în poesia populară, dar și în datinele și obiceiurile poporului doveđi despre aceea, că sub „Iana“ și „Sânđiana“ este de a se înțelege Luna.

Maī desū obvine mirésa lui Arghir în povestile nōstre sub numirea de „*Ileana-Cosânđiana*“. „Ileana“ e identicū cu „Helena“ din mitologie, care de asemenea era venerată ca đina de Lună și avea altariulū ei de jertfă pe muntele „Therapne“. (Ovid. Metham. XII. espl. de R. Suchier. — Vollmer: „Die Mythologie aller Nationen“. Preller: Griechische Mythologie ²⁾).

Prin atingere cu cultulū grecescū s'a întemplatū unū felū de amalgamisare: amendouē numele „*Helena*“ (*Ileana*) dela Greci, și „*Iana*“ dela Romani aū fostū întrebuințate pentru de a însemna Luna și și-aū aflatū păstrarea lorū în poesie, în datinele și moravurile poporului până în điuă de ađi.

Încatū pentru numele „*Cosânđiana*“ nu s'a pututū afla până acumū o interpretare mulțamitōre. Eū credū, că avemū aici de a face numai cu unū *jocū de cuvinte*, anume: cele douē expresiuni „Ileana“ și „Sânđiana“, cari aū remasū în graiulū poporului pentru una și aceeași noțiune, Lună, sântū împreunate la olaltă prin o silabă óre-care, aici prin silaba „*co*“, precumū avemū în „Doi feți Cotofeți“ (Dioscurii). În

¹⁾ V. „Kolozsvar“ din 6 Ianuarie 1891. ²⁾ V. Marienescu, op. cit.

modu analogu s'a impreunatu „Urga Murga“, sub care este de a se intelege „Mercurius“ (decu doue espresiuu pentru aceea-si notiune, Urga dela Greci = „Demiurgos“, Murga dela Romanu = Mercurius), de asemenea „Sorean si Diorianu“ seu „Serila si Diorila“ (Luciferulu de sera si Luciferulu de diminetu), Cum va fi, cum nu, din cele de pana acum rezultu, ca sub „Iana“ si „Sandiana“ seu „Cosandiana“ este de a se intelege Luna.

Si acumu e usoru de a gaci, cine e Arghir. Mai antaiu deducemu pe basa baladei amintite, ca Arghir e „Sorele“. Dar si numele ne spune aceta.

Deulu de sore Apollo a avutu si conumele „Argirotos“ adecu purtatoru de arc de argintu, si dupa cumu ne asigura Hesiodu, acestu nume l'a capatat delu rațele sorelui, cari se asemena cu sagețile ³⁾. Si intru adeveru, dacu vomu lua variantele povestei nostre la mana, vomu vedea ca Arghir e pururea cu arculu inarmatu, asa candu pazesce in gradina, asa candu pleca se-si caute miresa.

De siguru ca aceta deductiune etimologicu nu-i destulu pentru afirmatiunile nostre. Si aici luamu refugiulu ear la variante. Precumu amu amintitu mai susu la Baracu pleca Arghir *calare* in lume. In alte variante acestu calu e descrisu mai de aproape. Asa ni se spune ca Arghir si-a luat unu calu care era hranitu cu focu.

Aceta ne reamintesce cei patru cai ai lui Apollo, cari se numiau: „Pyrais“ (calu de focu), „Aethon“ (de rațe), — „Eos“ (de diori), „Phlegon“ (scanteitoru). Dupu cum vedemu, toti suntu adusi in legatura cu foculu, pentruca dupa credinta celoru vechi, carulu sorelui e trasu de patru cai de focu. De aceea hranesce si Arghir calulu seu cu focu.

Intr'alte variante se dice, ca acestu calu era grijitu de septe feciore.

³⁾ V. Atanasie Marienescu, op. cit.

Aceste sîntu „Horele“, cari după Mitologie prindeau și desprindeau caii lui Apollo ¹⁾.

Într'altele ni se spune, că cetatea Ilenei se află pe unu ostrovu (insulă) în mijlocul mării, de unde pleca cu o căruță cu doi cai.

Acésta ne reamîntește credința celoru vechi, după care tóte stelele resarū din mare și pierū în mare, idee, pe care amū întálnit'o și în balada amintită. Căruța cu doi cai, în care călătorește đina de Lună, e de asemenea curatū mitică: „Lunae biga datur semper, solique quadriga (Preller) ²⁾).

Și earășî într'altele se đice, că în drumulū seū Arghir a întálnitū pe unū *moșnegū*, care păzia unū *roiū de albine*; pe roiulū acesta l'a trimisū moșnegulū se caute Cetatea-négră. Numai una dintre ele, care s'a reîntorsū mai târđiu decătū tóte, a aflatū cetatea Ilenei.

Aici moșnegulū după Mitologie e personificarea noptii, ear albinele, peste care e stăpănū, sîntū *stelele* (Nork: „Mythologie aus den Volksmärchen“; Friedreich: „Die Symbolik und Mythologie der Natur“ ³⁾). Albina înse, care sosese pe urmă, e *lucéferulū*, căci pe când celelalte stele la prima rađă a sórelui se aruncă în mare, pe atuncī singurū *lucéferulū* are curagiulū de a privi în fața sórelui, elū prin urmare a și vėđutū unde s'a ascunsū Luna, mirésa lui Arghir (Ovid. Meth. II. espl. de R. Suchier ⁴⁾).

Vedemū dară că aceste variante nu se referū nici decătū la lucruri superficiale, ci la momente fórte esențiale; numai ele ne deslușescū pe deplinū despre adeverata origine și însemnătate a povestei nóstre, numai ele întărescū afirmațiunile nóstre, că sub Arghir e de a se înțelege „Sórele“.

Întálnimū însă în unele variante în locū de Arghir numele „Petru“, așa în colecțiunea fraților Schott. E greū de a putea spune cauza. O indigitare totuși aflămū însă în privința acésta într'o colindă, numită „Avutulū și Seraculū“ ⁵⁾.

¹⁾ Marienescu, op. cit. ²⁾ Idem op. cit. ³⁾ Marienescu, „Colinde“ Nr. 23.
⁴⁾ Marienescu op. cit. ⁵⁾ Idem op. cit.

Acésta colindă e întru tóte idéntică cu povestea lui „Philemon și Baucis“ din Mitologie. Zeus adecă avea obiceiul a se preface în felú și felú de fețe, ca se pótă mai bine vedea faptele ómenilorú. Astfelú a cercetatú odată împreună cu fiulú seú Hermes o parte a Phrygiei. Améndoí erau îmbrăcați în haine de călători, cari cereaú adăpostú peste nópte. Pretutindenea însă aú aflatú ușile bogățilorú încuiate, numai o păreche de ómení seraci, Philemonú și Baucis, i-aú primitú în casă cu dragú, ospetându-i din tótă serăcia. Dreptú aceea Đeí la despărțire i-aú resplátitú, dăruindú acestorú doí ómení o sórte fericită. Vecinií cei bogățí din contră aú fostú de cătră Đeí pedepsiți trimițéndu-se asupra lorú unú potopú, care i-a înghițitú.

Întocmai acésta întemplantare ni se povestește în colinda amintită. Numai câtú numele aú fostú înlocuite cu alte, în urma influinței creștinismului. Astfelú în locú de „Zeus“ figuréză „Christosú“, în locú de „Hermes“ „Petru“. Pentru ce tocmai Petru? Póte pentrucă Petru a fostú celú mai íntimú învêțacelú alú lui Christosú, elú s'a avéntatú așa đicéndú la o adóua persónă și putere după Christosú, la Apollo după Zeus ¹⁾.

Cumcă acésta deducțiune nu e tocmai trasă de pěrú, dovedesce următórea ímpregiurare. În unele povești din Bucovina se đice, că Petru a fostú născutú în mare de unú pesce. Aici ne íntâlnimú eară cu aceeași idee, după care tóte stelele se nascú din mare. Ovidiú în Metamorf. V. đice: „Venus sub pisce latuit“; Venus a fostú ascunsă sub formă de pesce, adecă Venus s'a născutú din elementulú pescelui, din mare ²⁾. Petru e prin urmare identicú cu una din đeítățile de lumină, cari se nascú din mare, e identicú cu Apollo (sórele), e Arghir.

În fine íntâlnimú în cele mai multe variante în locú de Arghir pe „Fétú frumosú“. Fétú e latinesculú „fetus“ celú

¹⁾ Marienescu op. cit. ²⁾ Idem op. cit.

născutū, în românește specialū „Copilū“. Acestū Fētū frumosū e una dintre cele mai înteresante figurī în poesia nóstră populară. Înzestratū cu puteri supranaturale, elū se bate cu smei, balauri, urieși și alte leghióne, mântuindū din ghiarele lorū pe fetele de împēratū rāpitate. Cele mai încurcate și ne mai auđite isprāvuri elū le sēvērșesce cu norocū.

Și dacā cercetāmū mai de aprópe faptele lui, vomū vedea că cele mai multe 'și au rădăcina în Mitologie. Spre dovadă vomū aminti unele.

Așa ni se spune, că Fētū frumosū a căpătatū odatā porunca, se aducā apă de unde se batū munții în capete. Fētū frumosū se duce mai ântāiū la sfânta Vinere să o întrebe de sfatū. Și sf. Vinere 'i spune, se slobóđā mai ântāiū o pasere printre munți. Fētū frumosū așa face, slobóde o pasere, munții îndată începū a se bate în capete; dar neputēndū prinde paserea, se depărtēzā ear unulū de altulū încetū. Acēsta a vrutū și Fētū frumosū, căci acumū iute se repede, ia apă și se aruncā pe calulū seu. Munții prindū de veste începū a se bate în capete, și de n'arū fi avutū calulū *aripi* voiniculū acolo arū fi fostū prăpăditū. Așa numai códa calulū a fostū sdrobitā de jumētate. De atunci, veđi, este calulū cu códa jumētate de carne și jumētate de pērū.

Cine nu'și aduce aici aminte de Argonauți și de pățania lorū cu „Symplegadele“. Și Argonăuții lasā mai întāiū unū porumbū sē sbóre printre Symplegade, și lorū li se sdrobesce corabia pe jumētate.

Dar și modulū cumū a ajunsū Fētū frumosū la calulū cu aripi, încă e curatū miticū. Fētū frumosū se đice că arū fi căpătatū odatā dela unū pustnicū unū frēu. Când scutura frēulū, îndată venia unū calū cu aripi, ce sta gata la placulū lui.

Acēsta ne reamintesce frēulū, ce Athene (Minerva) l'a fostū dăruițū eroulū de luminā „Bellerophon“, ca se înfrēneze cu elū sburdalniculū calū „Pegasus“, și călare pe elū sē lupte contra lighiónelorū. Lupta decurgea astfelū, că nă-

vălindū lighiōna Pegasusū se avēnta în vezduh de unde Bellerophon o culca cu o săgeată.

Pegasus, care a resăritū din capulū Medusei, când Perseus i l'a retezatū, a primitū mai târziu, cum scimū, însemnătatea sa specială de calū alū „Muselorū“.

Într'altă poveste ni se spune, că Fētū frumosū s'arū fi fălitū odată la curtea unū împēratū, că elū e în stare se fure *cosița de aurū* a „Ilenei Cosânđienei“. Cum a auđitū împēratulū acēsta l'a luatū de scurtū, ȑicēndu-ī, că dacā nu'și împlinesce fāgāduiala, 'i va ajunge capulū unde 'i staū piciōrele. Toți ceilalți ficiorī de împēratū, carī nu prea puteau suferi pe Fētū frumosū, se bucurau în taină, că acum are s'o pățescă, pentru că se scie, că până la „Ileana Cosânđiana“ trebuie se treci prin hotarele unei smeōice cu nouē capete. Dar luī Fētū frumosū nici că-ī pasă, ci scutură frēulū, calulū vine, voiniculū se aruncă pe elū, și pe când smeōica vine cu o falcă în ceriu cu una în pământū, calulū se avēntă în vezduh și de aci Fētū frumosū isbesce leghiōnei o săgētă în inimă.

Georgiū Popū.

(Va urma).

PROBLEMA ȘCÓLEI*).

Educătorulū are să resólvă o problemă mărētă, elū are să dea elevulū încredințatū conducerii sale o cultură intelectuală, estetică, morală și religiósă, va să ȑică o cultură multilaterală. Dar scopulū ultimū și celū mai înaltū alū educaȑiunei este *formarea unū caracterū nobilū*, care este *coróna* culturii; cu alte cuvinte scopulū educaȑiunii este formarea unei voințe puternice și consecente, care stă în serviciulū ideilorū morale; séu, fiindū-că în acēsta voință se manifestēză o personalitate, scopulū educaȑiunii este dezvoltarea unei personalitățī morale cu voință puternică și consecentă.

*) După D. G. Fröhlich.

Cugetarea și lucrarea unui astfel de caracter nu este schimbăcioasă ca valurile mării, ea este firmă și sigură, ca și stâncile, de care se resfrângă acele valuri, ea nu este o trestie, iederă, sevă lujeră, care se acățără și se înfășură pe arbori, ci este un stejar puternic, pe care furtuna nu-l frânge. Cunoscându principiul, meduva unui caracter, cunoșcem și voința și lucrarea lui. Viața unui om de caracter nu se clătină și nu se lăgână ca sborul dubiu al fluturului, și nici nu șerpuesce ca cursul meandric al pârului. Caracterul este o putere și puterea are în sine totdeauna ceva dumnezeesc.

Caracterul moral își primesce direcțiunea dela „Eu-lă” sevă mai bună, care se basază pe năsuință spre adevăr și spre tot ce este bună. Lumina lui este rațiunea și voința lui Dumnezeu, sprijinul, razimul lui sântu principii nobile, ér idealul lui este împlinirea datorinții. Omul de caracter nu este un Pilat, ci este un Ioan Botezătorul, un adevărat învățacel al lui Christos. Formarea unui astfel de caracter cuprinde în sine tôte celelalte scopuri mai înalte și mai de jos ale educațiunei: înțeligența, sciința, gustul, religiositatea și tôte lucrurile înalte și mărețe ale spiritului omenesc; în el se cuprind tôte elementele educațiunei, chiar și un corp sănătos, în care se întrupază caracterul; în el se cuprind și în el sântu date tôte elementele culturii, ce se recer pentru viața comună, pentru stat și pentru împărăția lui Dumnezeu, adecă pentru viața reală și ideală. Formarea voinței, care este un bună îndemn și o bună putere de creațiune, este așa dară centrul educațiunii, și prin urmare cea mai însemnată problemă a Pedagogiei.

Acum se nasce întrebarea, care este locul cel mai potrivit, în care se pot nasce și produce astfel de caractere? Locul cel mai potrivit nu sântu valurile lumii cum dice Göthe, ci fără îndoială este grădina cea liniștită a familiei culte și morale, este sanctuarul casei cu viață familiară de model. Numai mai târziu, când voim să punem

la încercare și să perfecționăm caracterul aflător în cristalizațiune, și pot arăta puterea lor și valurile lumii. Familia cultă și morală dispune de mijloce de educațiune suverane, de *petrecere împreună intimă, de iubire și de exemple bune*; în viața acestei familii primesce copilul un cerc de cugetări morale, din care isvoresce voința de bine; acolo își deprinde copilul simțul de datorință, și deodată cu laptele mamei suge principiile morale nobile, din care se naște rezoluțiunea. Casa își poate cunoaște elevii și poate lua în considerare individualitatea lor; în casa părintească de odată cu creșterea corporală se pot împreuna cu ușurință și mijloce morale de educațiune; copilul se poate deprinde la o ordine de trai constantă și firmă, și se poate exercita cu succes și dîlnic în lucrări, cari îi formează voința. Familia întregă este o întocmire morală, care se bazează pe activitate, pe iubire, pe simț comun; ea este baza vieții de stat și a vieții sociale. De aceea să nu prindă mirarea pe cetitori, decă susținem, că cel mai potrivit loc, unde se poate pune baza formării caracterului, este familia.

Motive ponderose însă ne fac să susținem, că și școala decă ea nu este numai o simplă școală de specialitate, și chiar și școala poporală (ca un institut care ofere școlarilor săi aceea ce este bun comun al tuturor omenilor fără deosebire de rang, tagmă, avere și chemare), trebuie să și impună ca problemă acest scop mai înalt, educațiunea spre virtute, și nu se poate mulțumi nici decum numai cu aceea, ca să fie o simplă școală de învățământ. Motivele pe scurt sînt următoarele:

A. Învățământul, ca cel mai însemnat factor al educațiunii, nu se poate nici decum despărți de educațiunea nemijlocită, de creșterea morală; amîndouă, învățământul și creșterea morală formează un întreg. Cu învățământul educativ, cu instrucțiunea despre legile și principiile morale, trebuie să se împreune un bun model, ca o intuițiune de

viéță morală concretă, trebuie să se împreune deprinderea binelui și alte măsuri de educațiune.

Dar nu numai *natura factorilor de educațiune*, ci și *natura elevului* pretinde, ca școla să urmărească un ideal morală. În spiritul copilului cugetarea, simțirea și voința stau în strânsa legătură una cu alta; spiritul omenesc pe toate stadiile de dezvoltare formeză un întreg nedivisibil. O știință unilaterală nu poate mulțumi și fericii pe elev. Dacă am voi să-l împărțim în mod nenatural și să-l formăm unilateral, acesta s'ar întâmpla pe contul culturii armonice, și se nasce întrebarea, dacă ne succede educațiunea.

(Va urma).

D. F.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 161/1891.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 30 Mai n. 1891.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu, vice-preș., Ioan Hannia, Z. Boiu, I. Popescu, I. St. Șuluțu, Leontin Simonescu, I. Crețu, P. Cosma, Nicanor Frateșu, controlor.

Secretar: Dr. I. Crișian.

Nr. 67. Dl. Mateiu Popu Grideanu, jude de tablă reg. în pens. și avocat, în calitate sa de director al despărțământului M.-Oșorhei al Asociațiunii transilvane, prin hârtia dto. 22 Aprilie a. c., răspundend la hârțile acestui comitet de sub Nr. 245/1890 și 99/1891 referitoare la reorganizarea și reconstituirea despărțământului precum și la pedecile pentru care nu s'au putut îndeplini la timp reorganizarea, arată, că numitul despărțământ fostu al 19-lea acum după noua arondare al 24-lea al Asociațiunii transilvane nu s'a putut reconstrui în trecut și nu se va putea reconstrui nici în viitor din lipsa de membri atât în centru, cât și în comunele aparținătoare; în adunarea generală dela 1885 s'a fost instituit cu mare neces un subcomitet din 5 membri, parte mare angajați, fiind — că însă unii au fost tran-

sferati, ér' alții aũ repășitũ, curêndũ dupã adunare aũ remasũ tôte afacerile în sarcina directorului, care a trebuitũ sã se mãrginescã pe lângã aceea, de a trimite la cassa Asociațiunii taxele încurse de pe la puținii membrii din despãrțemêntũ. Stândũ lucrulũ astfelũ, dlũ Popũ nu se mai considerã de membru alũ subcomitetului M.-Oșorheiũ, respective alũ direcțiunii aceleuia, și cere a se dispune cele de lipsã cu privire la exemplarulũ din organulũ Asociațiunii, ce se trimitea la adresa dsale ca fostũ directorũ. (Ex. Numêrulũ 132/1891).

Deși comitetulũ. nu se îndoescce, cã reorganizarea și reconstituirea despãrțemêntului M. Oșorheiũ va fi întimpinândũ multe și mari greutãți, chiar în vederea celorũ relatate de Dlũ M. Popũ Grideanũ, cu tôte acestea îi place a crede, cã acele greutãți nu vorũ fi neînvingibile, și stãrue pe lângã reorganizare; și dupã-ce dlũ M. Popũ Grideanũ a renunțatũ la conducerea afacerilorũ, comitetulũ încredințezã acêstã conducere dlui Basiliu Hossu, protopopũ gr. cat. în M.-Oșorheiũ.

Nr. 68. Vasile Lazarũ, învêțãcelũ de fãuriã și stipendistũ alũ Asociațiunii, subșternêndũ acuma cuitanța pentru rata II ex. 1890. din stipendiulũ sêu, își motivezã întârzierea cu morbulũ greu, de care a suferitũ din Decemvrie 1890 pãnã în Aprilie a. c., și se rógã a i se elibera numita ratã, deși s'a întârziatũ. (Exh. Numêrulũ 136/1891).

Fiindũ actele în ordine și întârzierea justificatã, cererea învêțãcelului Vasile Lazarũ se încuviințezã.

Nr. 69. Dlũ Vasile Demianũ, protopopũ gr. or. în Bradũ, însãrcinatũ din partea acestui comitetũ cu conducerea lucrãrilorũ pentru constituirea despãrțemêntului nouînființatũ 10 (Bradũ) alũ Asociațiunii transilvane, aratã causele, pentru care acestũ despãrțemêntũ nu s'a potutũ constitui pãnã acum și notificã, cã a conchematũ adunarea constituantã pe 23 Maiũ (4 Iunie) a. c. (Ex. 139/1891).

— Spre sciințã.

Nr. 70. Direcțiunea scôlei civile de fete cu internatũ a Asociațiunii transilvane prin hãrtia dto 2 Maiũ a. c. Nr. 71 aratã, cã dlũ Augustinũ Muntênu avocatũ în Dejũ restezã pentru fiica sa, fóstã elevã a scôlei și adãpostitã în internatũ de pe anulũ scol. 1888/9 suma de 22 fl. 63 cr., și dlũ Ioanũ Branea din Boițã de pe anulũ scol. 1889/90 suma de fl. 21 și cã numițiĩ domni, deși aũ fostũ provocați în mai multe rênduri de a plãti, încã nici pãnã ađi nu s'aũ achitatũ datoriiile.

În legătură presidiul constată, că, pe basa arătării acesteia a direcțiunii, densusul a provocat și din parteși pe numiții restanțieri să-și achite datoriile și că se așteaptă respunsul domniilor lor. (Ex. Nr. 140/1891).

— Spre știință.

Nr. 71. Ioanū Rațu, studentū de clasa VIII gimnasială în Cluj și stipendiatū alū Asociațiunii transilvane, își justifică sporul făcutū în studii în decursul trimestrului II alū anului scol. curentū. (Ex. Nr. 143/1891).

— Spre știință.

Nr. 72. Direcțiunea despărțământului 32 (Dicio-Sân-Martinū) alū Asociațiunii transilvane, prin hârtia dto 15 Aprilie a. c., subșterne spre revisuire protocolul subcomitetului dela 24 Martie a. c. dimpreună cu suma de 8 fl., taxe dela membri ordinari și ajutători din despărțământū. În protocolul subșternutū se cerū informațiunii, că din ce mijlóce și pe ce cale se procură sigilul pe séma despărțământului, și acestū comitetū e rugatū a dispune, ca membrilor noi, cari aū solvitū taxele prescise, să li se trimită organulū Asociațiunii și până la proxima adunare generală, în care va urma aprobarea lorū. (Ex. Nr. 144/1891).

— Se adeverece primirea sumei de 8 fl., taxe dela membri ordinari și ajutători, care sumă s'a transpusū la cassa Asociațiunii spre contare în regulă. În ce privesce sigilul pe séma despărțământului, acela se póte procura prin direcțiune din taxele incurse dela membrii ajutători, din care taxe, conformū §-luī 27 din „regularea mijlócelorū etc.“, se póte reține o parte cu invoirea acestui comitetū pentru „acoperirea trebuințelorū despărțământului“.

În ce privesce trimiterea foii „Transilvania“ la adresa noilorū membrii, s'a întreprinsū pași de lipsă.

Nr. 73. Direcțiunea scólei Asociațiunii prin hârtia dto 11 Maiū a. c. subșterne spre revisuire protocolul conferinții corpului didacticū dela 24 Aprilie a. c., din care se vede între altele, că atâtū elevele de relig. gr. ort. câtū și cele de relig. gr. cat. s'aū mărturisitū și cuminecatū prin catecheții lorū în decursul postului mare și că sporulū ce-lū facū acelea în studii e corăspunđătorū. (Ex. Nr. 145/1891).

— Cuprinsulū protocolulū subșternutū se ia spre știință.

Nr. 74. Eliseiu Mezei, studentū de clasa a VI-a gimnasială în Blaj și stipendiatū alū Asociațiunii transilvane, își justifică

sporulă făcută în studii în decursulă trimestrului II ală anului scol. curentă. (Ex. Nr. 148/1891).

— Spre sciință.

Nr. 75. Se presentă hărtia dto 13 Maiă a. c. a dlui vicarū for. Alimpiu Barboloviciu din Șimleu, prin care răspunde la hărtia acestui comitetă de sub Nr. 76. a. c., în care i s'a cerută părerea, cu privire la persóna, căreia ară fi să i-se încrédă conducerea lucrărilor de pregătire pentru constituirea despărțemētului nouînființatū 19 (Gărbău) ală Asociațiunii transilvane (Ex. Nr. 149/1891).

— În conformitate cu părerea cuprinsă în hărtia citată a dlui vicarū Barboloviciu, cu conducerea lucrărilor de pregătire pentru constituirea despărțemētului nouînființatū 19 (Gărbău) se încredințeză domnulă Ioanū Hățeganū, protopopū gr. cath. în Dergea.

Nr. 76. Michailū Candrea, studentū de clasa a VI-a gimnasială în Beiușū și stipendiatū ală Asociațiunii transilvane, își justifică sporulă făcută în studii în decursulă trimestrului II ală anului scol. curentă. (Ex. Nr. 150/1891).

— Spre sciință.

Nr. 77. Domnulă Ludovicū Simonū, încredințatū din partea acestui comitetă cu conducerea lucrărilor pentru constituirea despărțemētului nouînființatū 15 (Mociu) ală Asociațiunii transilvane, prin hărtia dto 16 Maiu a. c. arată, că în adunarea constituantă forțe slabū cercetată dela 6 Maiū a. c. nu s'a potutū face constituirea, și cere ca să se dispună cele de lipsă. (Ex. Nr. 151/1891).

— Dlū Ludovicū Simonū să fiă rugatū a mai face încercare pentru organizarea despărțemētului prin convocarea unei noue adunări, eventualū a ne designa o persónă, care să continue lucrările în direcțiunea arătată.

Nr. 78. Magistratulă orășănescū din locū, prin hărtia dto 15 Maiū a. c. Nr. 5292 invită comitetulă a notifica dlui vice-comite ală comitatului Sibiiū, întrunū terminū preclusivū, numele, caracterulă și locuința plenipotentatului seū, care va avē să'i exercite mandatulă de membru la ședințele reprezentanței orășănesci în anulū 1891.

În legătură secretarulă raporteză, că în afacerea de sub întrebare s'au făcutū pașii de lipsă pe cale presidială, însărcinatū fiindū cu exercitarea numitului mandatū vice-președintele Asociațiunii, dlū Dr. Ilarionū Pușcariū, archimandritū și vicarū archiepiscopescū (Ex. Nr. 152/1891).

— Spre sciință.

Nr. 79. Direcțiunea scólei Asociațiunii prin hârtia dto 22 Maiü a. c. Nr. 73 subșterne spre revisuire protocolulü conferinței corpului didacticü dela 21 Maiü a. c., în care se fixéză terminulü examenelorü publice de sfêrșitulü anului scolasticü curentü pe ñilele de 26 și 27 Iunie nou a. c. ér' alü încheierü anului scolasticü și pentru extradarea testimoniilorü ñiua de 28 Iunie a. c., în fine programulü examenelorü după cum urméză:

In 26 Iuniü n.

Înainte de amedü:

- Dela 8—9 Religiunea cu tóte elevele;
 „ 9—10^{1/2} Limba română cu clasa I și a IV;
 „ 10^{1/2}—11^{1/2} Istoria univers. cu clasa II;
 „ 11^{1/2}—12 Higiena cu clasa IV.

După amedü:

- „ 3—4 Chemia cu clasa III.;
 „ 4—5 Limba francesă cu tóte clasele.

În 27 Iuniü n.

Înainte de amedü:

- „ 8—8^{3/4} Limba germână cu clasa I.;
 „ 8^{3/4}—9^{1/2} Botanica și Mineralogia cu clasa II.;
 „ 9^{1/2}—10 Aritmetica cu clasa III.;
 „ 10—11 Limba maghiară cu clasa III.;
 „ 11—11^{1/2} Geografia astronomică și fizică cu clasa IV.;
 „ 11^{1/2}—12 Geometria cu clasa IV.

După amedü:

- „ 3—4 Musica instrumentală;
 „ 4—5 Declamațiunü și musica vocală;
 „ 5—6 Gimnastica.

(Ex. Nr. 154/191).

— Terminulü precumü și programulü examenelorü se apróbă, ér' cu conducerea acestora se încredințéză președintele eventualü vice-președintele Asociațiunii.

Nr. 80. Direcțiunea bancei gen. de asigurare „Transilvania“ din Sibiiü prin hârtia dto 22 Maiü a. c. încunoscințéză comitetulü despre sortarea obligațiunii fondului de întemeiere alü numitei bănci Nr. 1302, ce se află în posesiunea Asociațiunii, a cărei valóre

nominală pr. 100 fl. se solvesce la cassa aceluî institutù dela 1 Augustù a. c. începëndù (Ex. Nr. 155/1891).

— Spre sciință. Cassarulù Asociațiunii se aviséză a ridica la timpulù sêu banii.

Nr. 81. Zacharie Lechințanù, calfă de bârdașù în Sibiiù, se rógă pentru unù ajutorù. (Ex. Nr. 156/1891).

— Cererea presentă nu se pôte considera.

Nr. 82 Actuarulù despărțemêntului nou înființatù 20 (Beclênù) alù Asociațiunii transilvane, dlù Ioanù H. Boteanù, prin hârtia dto 23 Maiù a. c. subșterne spre revisuire protocolulù adunării constituante dela 17 Maiù a. c. dimpreună cu aclusele lui și o disertațiune ținută de dlù Dr. Triponù, avocatù în Bistrița.

Din protocolù se vede:

a) că adunarea a fostù deschisă de dlù protopopù gr. cat. Gregoriu Pușcariù, care a fostù încredințatù din partea acestuî comitetù sub Nr. 245/1890 cu conducerea lucrărilor de pregătire pentru constituirea despărțemêntului, făcêndu-se constituirea ad hoc a biroului;

b) că s'a făcutù înscrierea membrilorù noi;

c) că, urmândù la ordine constituirea, la propunerea unei comisiuni de candidare s'au alesù:

1. Directorù: dlù Gregoriu Pușcariù;

2. Membrii în subcomitetù: domnii Ioanù H. Boteanù, Alexandru Morariù, Simeonù Moldovanù, Ioanù Cupcea, Simionù Popanù, Virgilù Olteanù și George Micu;

3. Suplenți: Dnii Teodorù Cotuțù, Gabrielù Petri și Ioanù Rebrênù;

d) subcomitetulù constituindu-se au fostù aleși:

1. Actuarù dlù Ioanù H. Boteanù,

2. Cassaru dlù Alexandru Morariù, și

3. Controlorù: Simeonù Moldovanù;

e) adunarea generală proximă se va ține în Beclênù în luna Iulie a. c. ziua avêndù a se fixa de subcomitetù.

f) dlù Triponù avocatù în Bistrița, a cetitù disertațiunea sa întitulată „Cultura și literatura saù scopulù Asociațiunii transilvane“, care să alătură la protocolù cu rugarea a fi publicată în „Transilvania“. (Ex. Nr. 157/1891).

— Constituirea efeptuită în adunarea dela 17 Maiù a. c. se ia cu aprobare la cunoscință și direcțiunea este însărcinată, ca urmândù întocmai prescrișelorù §-lui 17 pt. a) din „Regularea mij-

lóciloră“, baniî întrați din taxe dela membriî să-î subștérnă la cassa Asociațiunii. Dispozițiunile luate cu privire la proxima adunare generală a despărțemântului servescă spre sciință. Discursul dluî Dr. Triponă se transpune redacțiunii organului „Transilvania“ spre eventuală publicare.

Sibiiă, d. u. s.

G. Barițiu m. p.,
președinte.

Dr. I. Crișiană m. p.,
secretarū II.

Verificarea acestui procesū verbalū se încrede d-lorū:
Z. Boiū, Iosifū St. Șuluțū, Ioanū Crețu.

S'a cetitū și verificatū. Sibiiă, în 2 Iuniu n. 1891.

Z. Boiu m. p.

Ios. St. Șuluțū m. p.

Ioanū Crețu m. p.

CONSEMNAREA

sumeloră colectate în favorulū scôlei civile de fete a „Asociațiunei transilvane“ prin dlă Partenie Cosma.

Nicolău Vasiū, I Lupea, economī în Racovița câte 1 fl.; G. Sêrbū, econ. în Racovița 50 cr., G. Dănilă, invêțatorū în Racovița; Pavelū Pripovū, economū în Iancahid; Pavelū Popescu, econ. în Toraculū micū; Vasile Mihălțanū, econ. în Colibele Berghinului; G. G. Macsim, econ. în Racoviță câte 1 fl.; Perseu, bancă în Seinī 7 fl.; Bartolomeiū Sigartēū econ. în Somkerek; Petru Macarie, econ. în Fiscutū; Vasilie Hidu, econ. în Cichindealū câte 1 fl.; A. R., econ. în Sibiiū 50 cr.; E. G., M. G., G. S., Avramū Zunchī, economī în Sibiiū; Davidū Jebelēnū, econ. în Soceni; Grig. Vitézulū, econ. în Teaca; T. Ocolişanū, G. Giulvezanū, econ. în Toraculū-micū; I. Capra, econ. în Ocna; T. Holinca, econ. Ujfalău câte 1 fl.; G. Lăcătuș, econ. în M.-Nemegye 50 cr.; I. Vulturū, econ. în Harasztos 1 fl.; I. Cerēnū, econ. în Reghinū 2 fl.; G. Mirva, econ. în Füleháza 50 cr.; F. Bendēnū, econ. în Reghinū 3 fl. 50 cr.; Lazarū Busniocū, econ. în Bukosnița 50 cr.; Todorū Innauca, econ. în Verciorova 1 fl.; Ioanes Terebugă, econ. în Golcer 50 cr.; Adamū Grădină, econ. în Boiță 1 fl.; F. Hoson, econ. în Deva 2 fl.; I. Nistorū econ. în Ghijasa; D. Comanēnū, econ. în Racovița câte 1 fl.; Popa Crăciunū, econ. în Racovița 50 cr.; G. Z., econ. în Mediaș; I. D., econ. în Baia de Criș; A. G., econ. în Mediaș; N. Strugea, I. P. Macsimū, N. Fogoroș, T. Sirbū, I. Popa, economī în Racovița câte 1 fl.; A. H., econ. în Mediaș 50 cr.; Vasilie Acsepte, econ. în Frăua; Vasilie Micloș, Ioanū Soponar, econ. în Sebeșpatac câte 1 fl.; Nuțiu Chia, econ. în Sebeșpatac 2 fl.; Moța Nicóra, economū în Sebeșpatac 1 fl.; Simeonū NastaI, econ. în Sebeșpatac 1 fl.; Ana Hannea, economă în Bendorfū; C. B., econ. în Sibiiū; Mihaiū Buciu, rotarū în Reghinū câte 1 fl.

Editura Asoc. trans. Redactorū: **I. Popescu.** Tiparulū tipogr. archidiec.